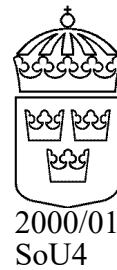

Socialutskottets betänkande

2000/01:SoU4

Avtal om visst kostnadsansvar för insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens proposition 2000/01:6 Avtal om visst kostnadsansvar för insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade och sex motionsyrkanden som väckts med anledning av propositionen.

I propositionen föreslås att kommuner ges möjlighet att om synnerliga skäl föreligger träffa avtal om kostnadsansvar för insatser för stöd och service enligt 9 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, för en enskild person som genom insats enligt 9 § 8 eller 9 LSS inte längre är eller inte kommer att vara bosatt i kommunen. Sådant avtal får träffas med en annan kommun än hemkommunen eller en enskild vårdgivare i en annan kommun.

Utskottet anser att tillämpningsområdet för den föreslagna paragrafen, 17 a § LSS, kan komma att inskränkas på ett icke avsett sätt om det ställs krav på synnerliga skäl för paragrafens tillämpning. Utskottet anser därför att ett krav på särskilda skäl bättre motsvarar det avsedda tillämpningsområdet.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2001.

I betänkandet finns två reservationer.

Propositionen

I proposition 2000/01:6 föreslår regeringen (Socialdepartementet) att riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Lagförslaget fogas till betänkandet som *bilaga*.

2000/01:So18 av Chris Heister m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om bibehållet finansieringsansvar för hemkommunen i enlighet med vad som anförs i motionen.

2000/01:So19 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen avslår proposition 2000/01:6 Avtal om visst kostnadsansvar för insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,

2. att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om handikappeng,

3. att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om övergångsregler.

2000/01:So20 av Carina Adolfsson Elgestam (s) vari yrkas att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att individens rättighet till bosättning sätts i centrum.

2000/01:So21 av Cinnika Beiming m.fl. (s, mp) vari yrkas att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kostnadsansvaret för insatser enligt LSS.

Utskottet

Bakgrund

Regeringen har i *proposition 1999/2000:115 Vissa kommunalekonomiska frågor*, vilken beslutades den 25 maj 2000 och som ännu inte har behandlats av riksdagen, gjort bedömningen bl.a. att ett statsbidrag bör införas för kommuner med höga kostnader för verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). För särskilt dyra insatser enligt LSS har därutöver gjorts bedömningen att ett extra statsbidrag bör införas. Regeringen har i propositionen även behandlat frågan om en utvidgad rätt för kommunerna att träffa avtal om kostnadsansvar för personer som är eller kommer att bli folkbokförda i en annan kommun. Då regeringen funnit att denna fråga inte blivit tillräckligt belyst under beredningen av proposition 1999/2000:115 har den dock återkommit med förslag härom i nu föreliggande proposition 2000/01:6.

I *budgetpropositionen för 2001*, volym 2, utgiftsområde 25, Allmänna bidrag till kommuner, föreslås ett statsbidrag införas 2001 och 2002 som en övergångslösning, i avvaktan på en långsiktigt hållbar lösning, för att kompensera kommuner som har höga kostnader för verksamhet enligt LSS (prop. 1999/2000:115). Statsbidraget beräknas uppgå till 350 miljoner kronor per år och finansieras med medel från anslaget 91:2 *Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting*. Samtidigt bör 350 miljoner kronor föras till detta anslag från anslaget 91:1 *Generellt statsbidrag till kommuner och landsting*.

För särskilt kostnadskrävande insatser enligt LSS avses vidare ett särskilt statsbidrag införas 2001 och 2002, som kommuner kan ansöka om (prop. 1999/2000:115). Det särskilda bidraget beräknas uppgå till 100 miljoner kronor per år.

Till följd av införandet av bidragen för insatser enligt LSS har regeringen givit Statistiska centralbyrån respektive Socialstyrelsen vissa utredningsuppdrag.

Propositionen i huvuddrag

I proposition 2000/01:6 föreslås att kommunerna ges möjlighet att träffa avtal om nytt eller i vissa fall bibehållet kostnadsansvar för insatser enligt 9 § LSS i en annan kommun än hemkommunen för en enskild person som genom insatser enligt 9 § 8 eller 9 blivit folkbokförd i den andra kommunen. Sådana avtal får träffas med en annan kommun än hemkommunen eller en enskild vårdgivare i en annan kommun. Tillägget görs i syfte att underlätta för enskilda, t.ex. personer som har en ovanlig diagnos eller som har komplicerade funktionshinder, att få tillgång till anpassade boendelösningar och särskild kompetens som det kan vara svårt att tillhandahålla i små kommuner. Tillägget ger också möjlighet för kommuner med ett litet befolkningsunderlag att samverka om bl.a. gemensamma gruppboendestäder för att kunna erbjuda fler boendelalternativ än vad som annars varit fallet.

Fråga om avslag på propositionen m.m.

I *motion 2000/01:So19 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* hemställs att riksdagen avslår regeringens proposition (*yrkande 1*) samt att riksdagen begär att regeringen återkommer med ett förslag om handikappeng (*yrkande 2*). Motionärerna begär också övergångsregler tills en modell med handikappeng skulle kunna träda i kraft (*yrkande 3*). Regeringen bör skyndsamt utforma sådana övergångsregler.

Utskottets bedömning

Utskottet ställer sig i huvudsak bakom propositionens förslag. Motion So19 (fp) avstyrks därför.

Avtal mellan kommuner: Bibehållet kostnadsansvar enligt LSS m.m.

Propositionen

Regeringen anför i propositionen att enligt 17 § LSS får en kommun, med bibehållet ansvar, sluta avtal med någon annan om att tillhandahålla insatser enligt LSS till personer som är bosatta i kommunen. Kommunen kan uppdra åt någon annan (enskild, stiftelse, företag, annan kommun, etc.) att tillhandahålla

hålla insatser genom avtal. Någon motsvarande rätt att träffa avtal om insatser för personer som inte bor i kommunen finns enligt regeringen inte i LSS.

Regeringen föreslår att en ny bestämmelse införs i LSS, med innebörden att en kommun får teckna avtal om kostnadsansvar för insatser enligt 9 § LSS för en enskild person som är eller har varit bosatt i kommunen om denne beviljats insats enligt 9 § 8 eller 9 LSS i en annan kommun och därmed blivit folkbokförd där. Regeringen föreslår att ett sådant avtal får ingås med en annan kommun eller en enskild vårdgivare i en annan kommun. Den utvidgade möjligheten skall till skillnad från lagen (1993:388) om införande av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade omfatta även personer som flyttar till annan kommun efter den 1 januari 1996 samt även personer som ingår i personkretsens tredje grupp enligt 1 § LSS. I propositionen anförs vidare att för det fall den enskilde senare själv väljer att bosätta sig på den nya orten kan detta inte ifrågasättas med hänvisning till det upprättade avtalet. I sådana fall övergår ansvaret till den nya kommunen.

Vad beträffar de ekonomiska konsekvenserna av propositionen uppger regeringen att den noggrant kommer att följa utvecklingen av tecknande av avtal och vilka effekter dessa får för den enskilde. Regeringen avser därför att ge Socialstyrelsen och länsstyrelserna i uppdrag att under åren 2001–2002 tillsammans göra en utvärdering av effekterna.

Motionerna

I *motion 2000/01:So18 av Chris Heister m.fl. (m)* yrkas att riksdagen begär att regeringen lägger fram ett förslag om bibehållet finansieringsansvar för hemkommunen (*yrkande 2*). Motionärerna pekar på att de tidigare har begärt att regeringen återkommer till riksdagen med förslag som säkrar att även de som får hjälp enligt LSS garanteras reella möjligheter att – med bibehållet betalningsansvar för hemkommunen – söka boende- och vårdformer på andra sidan kommungränsen. Denna begäran kvarstår. Motionärerna anser vidare att det vore rimligt med en princip där betalningsansvaret under en begränsad tid kvarstår för den f.d. hemkommunen, för att därefter helt övergå till den nya hemkommunen.

I *motion 2000/01:So21 av Cinnika Beiming m.fl. (s, mp)* yrkas att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om kostnadsansvaret för insatser enligt LSS. Motionärerna anför att vissa kommuner, bl.a. Södertälje, får ta ett mycket stort nationellt ansvar på grund av att andra kommuner av olika skäl inte bygger ut sin egen verksamhet för personer med stora eller mycket speciella funktionshinder. Frågan om kostnadsansvaret är mycket väsentlig för kommuner i denna situation. Dock är frågan framför allt viktig för att upprätthålla god omsorg och levnadsstandard för människor med funktionshinder. Motionärerna pekar på att de avtal om placering i annan kommun som kommunerna enligt förslaget i propositionen tillåts att ingå utgör ”frivilliga avtal”, vilka kan sägas upp.

I *motion 2000/01:So20 av Carina Adolfsson Elgestam (s)* begärs att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att individens rättighet till bosättning sätts i centrum. Motionären anför att

det är bra att kommunerna ges möjlighet att träffa avtal och därmed öppnar för ett ökat samarbete mellan kommuner vad det gäller LSS. Kommunerna har dock olika möjligheter att ekonomiskt klara sitt uppdrag. Vissa betalar till systemet, andra inte. I vissa kommuner där det fortfarande kan finnas ekonomiska problem är det lätt att se enbart på sin egen kommuns ekonomi. Kommungränserna får inte vara det avgörande utan den funktionshindrade individen måste sättas i centrum. Motionären anför vidare att det är angeläget att följa utvecklingen av tecknade avtal och vilka effekter den får för den enskilde.

Utskottets bedömning

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att boendesituationen i första hand skall lösas i den kommun där den enskilde är bosatt och i de fall den enskilde själv väljer att flytta till en annan kommun skall ansvaret övergå till den nya kommunen. I dag finns det dock drygt 1 000 personer för vilka beslut om insatsen särskilt boende enligt LSS fattats av en annan kommun än den där det särskilda boendet är beläget och där den kommun personen flyttat från svarar för kostnaden. Utskottet utgår från att flertalet av dessa personer får insatsen särskilt boende i en annan kommun på grund av svårigheter att bygga upp särskild kompetens och särskilda resurser för deras behov på hemorten. Utöver de exempel på särskild kompetens som regeringen nämner i propositionen kan det också vara fråga om t.ex. läkepedagogisk eller socialterapeutisk verksamhet men även andra särskilda stödformer. I vissa fall kan avtal om kostnadsansvar också motiveras av andra orsaker, som t.ex. praktiska svårigheter att ordna boende på hemorten.

Utskottet anser att tillämpningsområdet för den föreslagna paragrafen kan komma att inskränkas på ett icke avsett sätt om det ställs krav på synnerliga skäl för paragrafens tillämpning. Utskottet anser därför att ett krav på särskilda skäl bättre motsvarar det avsedda tillämpningsområdet.

Enligt vad utskottet erfarit finns redan i dag avtal med syfte att reglera kostnadsansvaret mellan hemkommunen och den andra kommunen. Utskottet anser att det finns skäl att utgå från att de avtal som löper i dag inom det aktuella området fortsättningsvis kommer att rymmas inom lagens tillämpningsområde. Detsamma bör, om inte annat framgår av de enskilda avtalen, anses gälla de avtal som avser barn och ungdomar under 18 år och som omfattar tid efter artonårsdagen. Vidare noterar utskottet att regeringen noggrant kommer att följa utvecklingen av tecknande av avtal och vilka effekter dessa får för den enskilde. Regeringen avser därför att ge Socialstyrelsen och länsstyrelserna i uppdrag att under åren 2001 och 2002 göra en utvärdering av effekterna.

Utskottet tillstyrker förslaget till 17 a § dock med den ändringen att synnerliga ersätts med särskilda.

Motionerna So20 (s) och So21 (s, mp) får anses tillgodosedda med det anförda.

Utskottet delar inte bedömningen i motion So18 (m) yrkande 2. Motionsyrkandet avstyrks.

Utskottet hemställer

1. beträffande *avslag på propositionen*
att riksdagen avslår motion 2000/01:So19,
res. 1 (fp)

2. beträffande *bibehållet kostnadsansvar m.m.* att riksdagen med avslag på motionerna 2000/01:So18 yrkande 2, 2000/01:So20 och 2000/01:So21 antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade med följande ändring, nämligen att ordet ”synnerliga” skall bytas ut mot ”särskilda”.

res. 2 (m)

Stockholm den 26 oktober 2000

På socialutskottets vägnar

Ingrid Burman

I beslutet har deltagit: Ingrid Burman (v), Chris Heister (m), Susanne Eberstein (s), Margareta Israelsson (s), Chatrine Pålsson (kd), Leif Carlson (m), Conny Öhman (s), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Lars U Granberg (s), Elisebeht Markström (s), Lars Gustafsson (kd), Kenneth Johansson (c), Catherine Persson (s), Lars Elinderson (m), Lena Olsson (v), Helena Hillar Rosenqvist (mp) och Harald Nordlund (fp).

Reservationer

1. Avslag på propositionen (mom. 1)

Harald Nordlund (fp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 3 börjar med ”Utskottet ställer sig” och slutar med ”avstyrks därför” bort ha följande lydelse:

Utskottet som delar bedömningen i motion So19 (fp) föreslår att propositionen avslås och förordar i stället ett system med handikappeng. En valfrihetsreform med handikappeng är en fortsättning på den frihetsreform som rätten till personlig assistans inneburit. En reform med handikappeng är enligt utskottet ytterligare ett stort steg framåt för att säkra att även de personer som har en ovanlig diagnos eller komplicerade funktionshinder får tillgång till lösningar vad gäller boende och annan kompetens oavsett vilken kommun de bor i. Regeringen bör snarast återkomma med ett förslag till hur en handikappeng i enlighet med inriktningen i motion So19 (fp) närmare bör

utformas. Vidare krävs det enligt utskottet övergångsregler tills en modell med handikappeng kan träda i kraft. Regeringen bör skyndsamt utforma sådana övergångsregler.

Vad utskottet nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *avslag på propositionen*
att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So19 *dels* avslår proposition 2000/01:6, *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Bibehållet kostnadsansvar m.m. (mom. 2)

Chris Heister (m), Leif Carlson (m), Hans Hjortzberg-Nordlund (m) och Lars Elinderson (m) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 5 börjar med ”Utskottet instämmer” och slutar med ”Motionsyrkandet avstyrks” bort ha följande lydelse:

Enligt utskottet förutsätts, om valfrihet skall kunna bli verklighet även för funktionshindrade, att t.ex. vårdhem, skolor och olika boendeformer för funktionshindrade är tillgängliga för alla människor – inte bara för personer i vissa kommuner. Rätten att flytta bör inte vara beroende av kommunernas benägenhet att teckna eller inte teckna avtal om kostnadsansvar. De enskilda som vill utnyttja vårdhem och boendeformer i andra kommuner förblir även med regeringens förslag i den nya propositionen – liksom deras hemkommuner – utlämnade till andra kommuners välvilja och godtycke. LSS är en rättighetslagstiftning som ställer stora krav på kommunerna. Kommunerna har redan med den utformning som LSS nu har haft varierande ambitioner att leva upp till lagens intentioner. Mot den bakgrunden anser utskottet att det saknas anledning att i den nu förevarande frågan välja en lösning som för kommunernas del bygger på en långtgående frivillighet. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som säkrar att även de som får hjälp enligt LSS garanteras reella möjligheter att – med bibehållet betalningsansvar för hemkommunen – söka boende och vårdformer på andra sidan kommungränsen. Utskottet anser det rimligt med en princip där betalningsansvaret under en begränsad tid kvarstår för den f.d. hemkommunen, för att därefter helt övergå till den nya hemkommunen.

Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion So18 (m) yrkande 2 som sin mening ge regeringen till känna. Motionerna So20 (s) och So21 (s) avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *bibehållet kostnadsansvar m.m.*
att riksdagen med anledning av motion 2000/01:So18 yrkande 2 och med *avslag* på motionerna 2000/01:So20 och 2000/01:So21 *dels* antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och

service till vissa funktionshindrade med följande ändring, nämligen att 2000/01:SoU4
ordet "synnerliga" skall bytas ut mot "särskilda", *dels* som sin mening
ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Sammanfattning.....	1
Propositionen.....	1
Motionerna	2
Utskottet	2
Bakgrund.....	2
Propositionen i huvuddrag	3
Fråga om avslag på propositionen m.m.	3
Utskottets bedömning.....	3
Avtal mellan kommuner: Bibehållet kostnadsansvar enligt LSS m.m.	3
Propositionen	3
Motionerna	4
Utskottets bedömning.....	5
Hemställan	6
Reservationer.....	6
1. Avslag på propositionen (mom. 1).....	6
2. Bibehållet kostnadsansvar (mom. 2).....	7
Bilaga:	
I propositionen framlagt lagförslag	9
Innehållsförteckning.....	10